

HARP
SANAT

Rus Kaynaklarına Göre Yıkılış Sürecinde Türk-Rus İlişkileri
TARİH SAHNESİNDEN VURUŞARAK ÇEKİLMEK
Zarifa Nazirli

Harp Sanat©

www.harpsanat.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayın Yönetmeni: Dr. Hakan Özkütükçü

Yayın Koordinatörü: Murat Şerefoglu

Son Okuma: Korhan Altunyay

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Efe Bozkurt

Kapak Görseli: Sarıkamış Faciası'ndan bir sahne

(İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı,

Krt, nr. 012688).

1. Basım, İstanbul, Ocak 2025

ISBN: 978-605-7348-64-7

Matbu Ajans / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir.

Rus Kaynaklarına Göre Yıkılış
Sürecinde Türk-Rus İlişkileri

**TARİH SAHNESİNDEN
VURUŞARAK ÇEKİLMEK**

Zarifa Nazirli

ZARİFA NAZİRLİ

Zarifa Nazirli Azərbaycan`ın Lenkaran ilində dünyaya gəlmişdir. Bakü`de ilk, orta və lise təhsilini tamamlamışdır. 2008`de Bakü Devlet Universitetində Tarih və Tarih Ögretmenliğı Bölümünü kazanmışdır. Lisans təhsilinin ardından yine Bakü Devlet Universitetində Tarih Ögretmenliğı Ana Bilim Dalında yüksek lisans təhsilinə davam etmişdir. 2014 yılında “Tarih Təhsilində Modern Metotlar” yüksek lisans tezini savunduktan sonra mezun olmuşdur. 2014`te Bakü Devlet Universitetində araşdırma görevlisi və yarı zamanlı ögretmen olaraq çalışmışdır. 2015`te Bakü Devlet Universitetinin Antik Çağ Tarihi Bölümünde doktora yapmaya başlamışdır. Bir sene sonra Türkiyede Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakın Çağ Tarihi Ana Bilim Dalında doktora təhsilinə başlamışdır. 2020 yılında hazırladığı “Rusça Kaynaklarda Birinci Dünya Savaşı Rusya Türkiye İlişkileri” adlı teziyle doktora təhsilini tamamlamışdır.

Zarifa Nazirli`nin ikisi Rusya Federasyonu, biri Ukrayna Cumhuriyeti, beşi Azərbaycan Cumhuriyeti olmak üzere yurt dışında sekiz makalesi yayımlanmışdır. Ayrıca Türkiyede ulusal dergilerde altı, uluslararası dergilerde ise üç makalesi yayımlanmışdır. Rus, İngiliz ve Azərbaycan dillerine hâkim olan Zarifa Nazirli, AGS Global Araşdırma Şirketine yurt dışı bölümü personeli olarak çalışmışdır. Zarifa Nazirli şimdi Bakü Devlet Universitetinde ögretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Harp Sanat Yayınevinin Yayın Esasları	13
Yayınevinin Notu	15
ÖN SÖZ	19
TABLO LİSTESİ.....	9
ŞEKİL LİSTESİ.....	11
KISALTMALAR	21
GİRİŞ	23
I. BÖLÜM	37
SAVAŞ ARİFESİNDE TÜRKİYE VE RUSYA'NIN SİYASİ DURUMLARI.....	37
a.a. Dünya Savaşı Öncesinde Türkiye ve Rusya İlişkileri	37
a.a.a. Rus Kaynaklarına Göre İttihat ve Terakki'nin Siyasi Faaliyetleri	37
a.a.b Savaş Başlamadan Önce Çarlık Rusya'sında Siyasi Durum.....	46
a.a.b.a. Reval Görüşmeleri	46
a.a.b.b. Rusya'nın Türkiye Topraklarına İlgisi ve Bu Durumun Savaş Arifesinde Uluslararası İlişkileri Şekillendirmesi	49
a.a.b.c. Savaş Arifesinde Çarlık Rusya'sında Askerî Hazırlıklar: Boğazlara Saldırı Planı ve Planın Suya Düşmesi	52
a.a.c. Türkiye-İtalya Savaşı (Trablusgarp Harbi).....	56
a.a.d. Birinci Balkan Savaşı.....	58
a.a.e. İkinci Balkan Savaşı.....	62
a.b. Türkiye ve Rusya'da Panturanizm, Panislamizm Akımları ve Siyasi Propaganda Faaliyetleri	65
a.b.a. Panturanizm veya Pantürkizm Akımı	65
a.b.a.a. Türkiye'nin Panturanizm Akımına Yaklaşımı	71
a.b.a.b. Balkan Savaşlarının Panturanizm Akımına Etkisi	77
a.b.a.c. Panislamizm Akımının Rusça Kaynaklarda Değerlendirilmesi	87
a.b.b. Rusya ve Türkiye'nin Karşılıklı Misyonerlik Faaliyetleri ve Bu Faaliyetlerde Kafkasya Halklarının Yeri	91
a.c. Birinci Dünya Savaşı'nın Başlama Arifesinde Türkiye ve Rusya'nın Son Faaliyetleri 100	
a.c.a. Savaş Arifesinde Türkiye'nin Siyasi ve Ekonomik Bağımlılığı.....	100
a.c.b. Türkiye'nin Savaştan Önce Taraf Seçme Arayışı.....	106
a.c.c. Türkiye'nin İtilaf Devletlerine Karşı Çıkma Evresi: İttifak Devletleri'nin Tamamlanması.....	114

a.c.c.a. Türkiye'nin Almanya'ya Yakınlaşmasının Çarlık Rusya'daki Yankısı, GOEBEN ve BRESLAU Krizi	117
a.c.d. Çarlık Rusya'nın Kendi Tarafını Sağlamlaştırması, İtilaf Üyeleri Arasında Söz Sahibi Olma Çabaları	127

a.d. Savaş Öncesinde Türk ve Rus Ordularının Son Durumları	130
a.d.a. Türk Ordusunda Askerî Hazırlıklar	130
a.d.a.a. Sanders Krizi	135
a.d.b. Rusya'nın Askerî Hazırlıkları.....	139
a.d.c. Birinci Dünya Savaşı'nda Her İki Devletin Kullandığı Silah ve Teknolojilerin Analizi	144
a.d.d. Kafkasya Bölgesindeki Rus ve Türk Ordusundaki Askerler.....	149
a.d.e. Savaş Planlarının Hazırlanması: Rusya Baş Askerî Kurulu'nun Karadeniz ve Kafkasya Bölgesindeki Hazırlıkları	152

BÖLÜM II..... 163

DÜNYA HARBİNDE TÜRK-RUS MÜCADELESİNİN BAŞLAMASI VE 1915 GELİŞMELERİ	163
b.a. Birinci Dünya Savaşı'nın Başlaması ve Kafkasya Cephesi	163
b.a.a. Dünyada Savaşın Başladığı İlk Aylarda Rusya-Türkiye Siyaseti	166
b.a.b. Karadeniz Vakası	169
b.a.b.a. Vaka Sonrası Durum	175
b.a.c. Kara Savaşlarının Başlatılması	185
b.a.e. Bazili'nin Planı (Kasım Planı).....	187

b.b. Sarıkamış Civarında Türk ve Rus Ordusunun Durumu:

Sarıkamış Harekâtı.....	193
b.b.a. Köprüköy Harekâtı.....	199
b.b.b. Sarıkamış Harekâtı'ndan Önce Orduların Konuşlanması	202
b.b.c. Sarıkamış Harekâtı'nın Başlaması.....	206
b.b.d. Sarıkamış Harekâtı'ndan Sonra Genel Durum.....	227
b.b.d.a. Sarıkamış Harekâtı'nın Yankıları	236

b.c. 1915'in Başlarında Orduların Yeniden Toparlanması ve

Tarafların Askerî Durumu	238
a.c.a. 1915'te İran Cephesi'nde Tarafların Mücadeleye Başlaması.....	242
a.c.b. Savaş Planlarının Yeniden Değiştirilmesi	248

b.d. Çanakkale (Gelibolu) Harekâtı'nın Başlatılması..... 252

b.d.a. İtilaf Devletlerinin, Rusya'dan Çanakkale Harekâtı'na Katılma Talebi	255
b.d.b.a. Çanakkale Harekâtı'nın Kafkasya Cephesine Etkisi	267
b.d.c. Çanakkale Harekâtı'nın Sonuçları.....	268

b.e. Eleşkirt Harekâtı **271** |

b.e.a. Eleşkirt Vadisi'nde Rusların Mağlubiyete İtilmesi	281
b.e.b. Eleşkirt Harekâtı'nın Sonu ve Askerî Toparlanma Faaliyetleri	286

b.f. 1915 Yazında Van Çevresinde Askerî Faaliyetler	287
b.g. Birinci Dünya Savaşı'nda İran Cephesi'nde (Güney Azerbaycan'da) Rus ve Türk Çatışmasının Genel Analizi	304
b.h. 1914- 1915'te Taraflar Arası Askerî Eylemlerin Genel Analizi.....	335
b.i. Savaş Esnasında İtilaf Devletleri Arasındaki Askerî ve Politik Toplantılar ..	340
b.i.a. İstanbul (Boğazlar) ve Londra (16 Nisan 1915) Antlaşmaları	340
b.i.b. İtilaf Üyelerinin Şantili'deki Askerî Toplantısı.....	344
BÖLÜM III	351
1916 YILINDA TÜRKİYE VE RUSYA İLİŞKİLERİ	351
c.a. Rusya'daki Siyasi Krizin Belirtileri	351
c.a.a. II. Nikolay'ın Statü Değiştirme Politikası	351
c.a.b. Erzurum Harekâtı Öncesi İttifak Tarafının Politik Durumu.....	355
c.b. 1916 Askerî Faaliyetler: Erzurum Harekâtı	356
c.b.a. Erzurum Harekâtı Öncesi Orduların Konuşlanması.....	367
c.b.b. Erzurum Harekâtı	374
c.b.b.a. Erzurum Harekâtı'na Diğer Devletlerin Tepkisi	380
c.b.c. Erzurum Harekâtı'ndan Sonra Rusların Bölgedeki Faaliyetleri.....	381
c.b.c.a. Muş ve Bitlis'in Ruslar Tarafından Alınması	383
c.b.d. Erzurum Harekâtı Sonrası Kara ve Deniz Operasyonları.....	385
c.b.d.a. Trabzon Harekâtı.....	386
c.b.d.b. Erzincan Harekâtı.....	391
c.b.d.c. Oğnot Harekâtı	394
c.b.d.e. 1916'da Karadeniz'de Askerî Faaliyetler.....	397
c.b.d.f. Rize'nin İşgali	400
c.c. Skyes-Picot Antlaşması ve Sazanov'un Sahte Cemal Paşa Teklifi Olayı	402
c. c.a. Skyes-Picot Görüşmelerinde Ermenilerin Yeri	407
c.d. Rusların Türkiye Topraklarını Usul-i İdaresi	410
c.e. Rusya-Türkiye İlişkilerinde Millî Azınlıklar Meselesi	421
c.e.a. Rusların Kürtleri Kendi Tarafına Çekme Girişimleri.....	421
c.e.b. Birinci Dünya Savaşı'nda Ermeni Meselesi.....	430
c.e.b.a. Ermenilere Tatbik Edilen İskân Politikası.....	444
c.e.b.b. Çarlık Rusya'nın Ermenilerle İlgili Gerçek Planları.....	451
c.e.b.c. Sözde Ermeni Sorunu ("Soykırımı")	454
c.e.b.d. Göç Eden Ermeni Nüfusla İlgili Problemler.....	456
c.e.b.e. Talat Paşa Telgrafi Olayı.....	461
c.e.c. Ermenilerin Müslümanlara Karşı Yaptığı Katliamlar	463
BÖLÜM IV	469
1917 ŞUBAT RUS DEVRİMİ'NİN TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ.....	469
d.a. 1917 Senesinde Siyasi Durumlar	469
d.a.a. İtilaf Devletlerinin Petersburg Askerî Toplantısı	471
d.a.b. 1916-1917'de Rusya'da Siyasi Durumların Genel Analizi.....	475
d.a.b.a. Karadeniz'deki Operasyonların Rusya Diplomatik Dairelerindeki Yankısı ..	477
d.b. Şubat Devriminin Başlaması ve Çar II. Nikolay'ın Tahttan İndirilmesi	486

d.b.a. 1917 Temmuz Katliamı	499
d.c. Geçici Hükümet Döneminde Rusya ve Türkiye Arasında Askerî Durum	503
d.c.a. Özel Maveray-ı Kafkasya Komitesinin (OZAKOM) Kurulması	514
d.c.b. Baratov'un Musul Seferi.....	520
d.c.c. 1917'de Türkiye'nin Dâhili Durumu	532

BÖLÜM V 535

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞININ SON DÖNEMLERİ VE

TÜRKİYE - RUSYA MÜCADELESİNİN SONU 535

e.a. Ekim Devrimi'nin Gerçekleşmesi ve Rus-Türk İlişkileri 535

e.a.a. Maveray-ı Kafkasya Komiserliği'nin (Zakafkom) Kurulması

e.a.b. Maveray-ı Kafkasya Seyminin Kurulması.....

e.a.c. Erzincan Mütarekesi (18 Aralık 1917).....

e.a.c.a. Rus Ordusunun Kafkasya'dan Geri Çekilmesi Arifesinde Ermeni Terörü

e.b. Rusya'nın Savaştan Çekilmesi, Türkiye'nin Kafkasya'daki İleri Harekâtı ... 554

e.b.a. Brest-Litovsk Mütarekesi (3 Mart 1918).....

e.b.b. Trabzon Konferansı (14 Mart-14 Nisan 1918)

Türk Ordusunun Maveray-ı Kafkasya'ya İlerlemesi.....

e.b.c. Bakü Katliamı (31 Mart 1918).....

e.b.d. Batum Konferansı ve Antlaşmaları (11 Mayıs-8 Haziran 1918).....

e.b.e. Rus Ordusunun Çekildiği Topraklara Almanya'nın İlgisi

e.b.e.a. Rusya ve Almanya İlişkilerinin Isınması.....

e.b.f. Elviye-yi Selase'de Gerçekleştirilen Plebisit.....

e.c. Kafkas İslam Ordusunun Kurulması ve Faaliyetleri 578

e.c.a. Gökçay Savaşı.....

e.c.b. Bakü'nün Alınması

e.c.b.a. Bakü'nün Alınmasından Sonra Kafkas İslam Ordusunun Faaliyetleri

e.d. Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918) Türk Ordusunun

Kafkasya'yı Tahliye Etmesi 593

e.e. Birinci Dünya Savaşı'nın Rusya ve Türkiye İçin Ekonomik Maliyeti

e.e.a. Birinci Dünya Savaşı Döneminde Çarlık Rusya'nın Ekonomik Durumu

e.e.b. Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Ekonomik Durumu

SONUÇ..... 617

KAYNAKÇA 623

EK 637

DİZİN 639

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Rusya ve Türkiye Ordularının Yerleşkesi.....	207
Tablo 2: 9 ve 10'uncu Kolorduların Yürüyüş Trafiği Takvimi.....	208
Tablo 3: 1915'e Ait Askerî Güçlerin Paylaşımı.....	346
Tablo 4: 1916'daki Güç Dengesi.....	361
Tablo 5: 1916 Askerî Kamplarda Taburların Sayı.....	362
Tablo 6: Vilayeti Sitte'de Yerleşen Ermeni Sayısı.....	458
Tablo 7: Rusya'nın 1 Şubat 1917'ye Kadar Olan İnsan Kaybı.....	470
Tablo 8: Güney Kafkasya'nın Bir Kısımında Ahali Dağılımı.....	570
Tablo 9: 1917'de Rusya'nın Askerî Harcamaları.....	605
Tablo 10: Savaş Sonlandığında Rusya'nın Devlet Borcu.....	607
Tablo 11: Rusya'nın Askerî Borçları.....	607
Tablo 12: Savaş Dönemi Türkiye'sinde Toprakların Kullanım Yüzdesi.....	612
Tablo 13: Türkiye'nin 1909-1913 Gelir Gideri.....	613
Tablo 14: Türkiye'nin Savaş Dönemi Askeriyeye Ayırdığı Bütçe.....	614

ŞEKİL LİSTESİ

Görsel 1: Skyes Picot Görüşmelerinde Paylaşılan Topraklar	405
Görsel 2: Anadolu Haritasında Oluşturulmak İstenen Ermeni Bölgesi.....	637
Görsel 3: Anadolu ve Kafkasya Haritasında Oluşturulmak İstenen Kürt Bölgesi.....	637
Görsel 4: Brusilov'un Çar için Hazırladığı Olası Kürdistan Bölgesi.....	638
Görsel 5: Kafkasya Cephesi Savaşlarının Saldırı Yönleri.....	638

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askeri tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bilimin ışığını rehber edinen yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, bağımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askeri tarih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönlerinin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçeğindeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Birinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Zamanla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da 21. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe literatürde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boşluğun akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz. Kuramsal kaynaklardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan herkese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarda kilitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlandıktan sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşünce ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibarıyla daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

YAYINEVİNİN NOTU

Harp Sanat Yayınevi olarak askerî tarih hakkında kaleme alınmış telif eserler, hazırlanan çeviri metinler (Osmanlıcadan) ve yabancı dillerden yapılan çevirilerin yanı sıra telif hakkı bitmiş nitelikli eserleri yayımlamayı da amaçlamaktayız. Bu bağlamda Helmuth von Moltke, Colmar Von Der Goltz, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak, Arif Baytın, İsmail Hakkı Berkok ve Ziya Yergök gibi komutanlar; Ebubekir Hâzım Tepeyran, Mahmut Esat Bozkurt ve Süleyman Kâni İrtem gibi devlet adamları; Eyüp Sabri Akgöl ve Suphi Nuri İleri gibi siyasetçiler ile Ali Haydar Alpagut, Fevzi Kurtoğlu, Rıza Çavdarlı ve Sadettin Nüzhet Ergun gibi araştırmacılara ait eserleri de peyderpey yayımlamayı hedeflemekteyiz.

Bahsedilen eserlerin önemli bir kısmı 1930’lu ve bir kısmı ise 1940’lı yıllarda yayımlanmıştır. Bu dönemde basılan kitaplar -yaşanan alfabe değişikliği sebebiyle- hem imla kuralları konusunda yaşanan karışıklık hem de baskı tekniklerindeki yetersizlikten dolayı dilsel ve görsel olarak bir takım kusurlarla malul olduğu bilinen bir gerçektir.

Çok nitelikli kitaplar dâhil hemen hemen hepsinde görsel bakımdan (mizanpaj) tekdüzelik hâkimdir. Kitaplardaki “konuşma cümleleri, alıntılar, iç sesler vb.” genellikle punto büyüklükleri eşit olan aynı fontlarla yazıldığından, ilgili kısımların nereden başlayıp nerede bittiğini fark etmek ancak dikkatli okumalar sayesinde mümkün olabilmektedir. Yeniden yayımladığımız eserlerde bu sorunu gidermek için şu tasarruflarda bulunduk:

1. Birkaç cümleden oluşan (bir paragraf oluşturacak kadar uzun olan) konuşma cümleleri ve alıntıları -karşılıklı konuşma arz etmiyorsa- ana metinden bir punto küçük ve soldan bir birim içeride, çift tırnak içerisinde müstakil olarak -yani ayrı bir paragraf olacak şekilde- yazdık.

2. Çift tırnaklı ifadeler içerisinde ayrıca vurgulanması düşünülen kelime ve cümleleri ise tek tırnak içerisinde gösterdik.
3. Güncelliğini yitirdiğini düşündüğümüz kelimelerin anlamlarını metin içerisinde vermeyi tercih ettik. Bunun için kelimenin ilk geçtiği yerde köşeli parantez içinde ve köşeli parantez işareti ile birlikte kelimenin anlamını ana metinden iki punto küçük yazdık. Böylelikle kelimenin anlamını bilenlerce metnin bölünmeden okunmasını sağlamaya çalıştık. Söz konusu kelime metinde birçok yerde geçiyorsa belirli aralıklarla birkaç kez aynı şekilde anlamını verdik. Eğer anlamı bilinmeyen kelime sayısı daha fazla ise kelime anlamları metin içerisinde değil dipnotlarda gösterdik.
4. Kitap, dergi, ansiklopedi, gazete isimlerini italik olarak yazdık. Gazete, dergi isimlerinin orijinalinde gazetesini, dergisi gibi kelimeler yoksa bu kelimeler küçük harfle ve düz olarak, ismin orijinalinde varsa italik ve baş harfi büyük olarak yazdık.
5. Dipnotları, ana metinden iki punto küçük ve ana metinle aynı yazı tipinde yazdık.
6. Cümle ya da paragraf içindeki -yani müstakil olmayan- konuşma cümlelerini çift tırnak içinde ve ana metinle aynı punto ile yazdık.
7. Karşılıklı konuşma cümlelerini alt alta, soldan bir birim içeriden ve başında konuşma çizgisi (uzun çizgi) olacak şekilde ve ana metinden bir punto küçük olarak yazdık.
8. Konuşma cümlelerine dâhil olmayan kelimeler (dedi, ekledi, ilave etti, söyledi vb.) ile konuşma cümlelerinin arasına virgül koyup bunları ana metinle aynı puntoyla yazdık.
9. “İç ses” türündeki konuşmaları ana metinle aynı büyüklükte ve italik olarak yazdık.
10. Köşeli parantez içinde yaptığımız -ana metne ait olmayan- ilaveleri ana metinden bir punto küçük olarak yazdık. Bunlar şiir